

УДК 373.3.016
DOI: 10.24144/2524-0609.2019.44.67-70

Єпіхіна Марина Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедра дошкільної та початкової освіти
Навчально-науковий інституту педагогіки і психології
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м.Старобільськ, Україна
dewdrop@ukr.net
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-0199-8186>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

Анотація. Мета статті: розкрити особливості викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у Новій українській школі в контексті педагогіки партнерства. Використані методи дослідження: теоретичні – системний аналіз педагогічної, методичної, навчально-методичної літератури та програмно-методичних матеріалів; обробка та аналіз наукових публікацій за обраною нами проблематикою; систематизація та узагальнення інформації; емпіричні методи – вивчення документації. У статті доведено актуальність реформи початкової освіти, надано аналіз останніх джерел з означеної проблеми, визначені мета, завдання та методи дослідження. З'ясовано, що інтегрований курс «Я досліджую світ» сприяє активізації пізнавальних та дослідницьких інтересів молодшого школяра. Репрезентовано стратегію навчання Inquiri-based learning – навчання-дослідження на основі запитів учнів, яка є ґрунтовною у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Розкрито сутність даної стратегії, визначено особливості запитів, їх види та етапи дослідження, які є основними у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Визначено, що педагогіка партнерства є напрямом педагогіки, що пов'язаний з системою методів і прийомів виховання й навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Окреслено роль сучасного вчителя у контексті побудови його партнерських стосунків з учнями, досліджено особливості співпраці вчителя та учня на уроках «Я досліджую світ», розкрито умови, за яких можлива організація педагогічного партнерства.

Ключові слова: реформа; інтегрований курс; початкова школа; педагогіка партнерства; взаємодія.

Вступ. Сьогодні, у час якісних освітніх змін в Україні, здатність мислити є конкурентною перевагою нації, оскільки зниження наукового і технологічного розвитку зменшує шанси на соціальний і економічний добробут. Добігає кінця перший рік функціонування Нової української школи, яка має поетапно перевести вітчизняну освіту на європейський рівень. Метою ключової реформи є створення школи, у якій комфортно вчитись, де знання потрібні не для самого знання, а для формування самостійних навичок і вмінь. Освітня реформа завбачає ґрунтовну перебудову галузі, метою якої є створення прогресивної конкурентоспроможності освіти на всіх рівнях, від початкової школи до вищих навчальних закладів (Як висвітлювати, 2018).

Однією з особливостей Нової української школи є впровадження у навчальний процес початкової школи інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Безперечною є думка С. Тараненко про те, що предметом вивчення на інтегрованому уроці виступають багатопланові об'єкти, інформація про сутність яких міститься в різних навчальних дисциплінах, широким використанням міжпредметних зв'язків при різнобічному розгляді однопланових об'єктів; своєрідна структура, методи й прийоми, які сприяють його організації та реалізації поставлених цілей (Тараненко, 2017).

Готуючись до такого уроку вчитель повинен бачити взаємозв'язок між різними предметами; вирішувати єдині педагогічні завдання навчання і розвитку засобами кількох предметів; вміти поєднувати блоки знань з різних предметів, підпорядковані одній темі. Для таких уроків характерні колективні види роботи, партнерський стиль взаємовідносин, зміна ролі вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури щодо реформування освітньої системи в Україні свідчить, що основними джерелами осмислення означеної проблеми є: стратегічні пріоритети розвитку української школи в умовах

реформування освіти (О. Вознюк, О. Дубасенюк, В. Кремень, О. Ляшенко, В. Огнев'юк, Л. Онищук, О. Савченко, В. Сидоренко, С. Сисоєва, Л. Хоружа та ін.); особливості реалізації змісту інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах Нової української школи (І. Андрусенко, Н. Бібік, Н. Котелянець, М. Пристінська, О. Савченко та ін.); педагогіки партнерства (співробітництва) та шляхи її реалізації у Новій українській школі (О. Вознюк, С. Довбенко, В. Желанова, В. Кириченко, О. Ліннік, Л. Любар, С. Савченко, В. Хрипун та ін.).

Мета статті: розкрити особливості викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у Новій українській школі в контексті педагогіки партнерства. **Завдання** нашого дослідження полягає у визначенні особливостей викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1 класі; висвітленні змісту стратегії навчання Inquiri-based learning – навчання-дослідження на основі запитів учнів, яка є провідною у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»; аналізі особливостей співпраці вчителя та учня на уроках «Я досліджую світ»; визначенні умов ефективної організації педагогічного партнерства.

Реалізація визначених завдань здійснювалась з використанням комплексу **методів дослідження:** теоретичні – системний аналіз педагогічної, методичної, навчально-методичної літератури та програмно-методичних матеріалів; обробка та аналіз наукових публікацій за обраною нами проблематикою; систематизація та узагальнення інформації; емпіричні методи – вивчення документації.

Виклад основного матеріалу. На основі нового Державного стандарту затверджено дві типові освітні програми: НУШ 1 (під керівництвом О.Савченко) та НУШ 2 (під керівництвом Р.Шияна). Курс «Я досліджую світ» поєднує навчальний зміст кількох освітніх галузей. За типовою програмою НУШ 1 таких галузей три: природнича, громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна. За ти-

повою освітньою програмою НУШ 2 таких галузей сім: мовно-літературна, математична, природнича, технологічна, соціальна та здоров'язбережувальна, громадянська та історична, інформатична.

Поняття, явища, проблеми розглядаються на таких уроках молодшими школярами з точок зору кількох освітніх галузей, що в свою чергу сприяє формуванню системного мислення учнів. Даний курс має на меті формування в учнів соціального досвіду. Охоплюючи систему знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності, способи дослідницької діяльності, інтегрований курс сприяє активному розвитку наукової і технологічної грамотності на основі конкретного досвіду вирішення проблем (Інтегрований курс, 2018).

Зауважимо, що основною освітньою галуззю в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» визначено природничу освітню галузь. Природнича освітня галузь гармонійно інтегрується майже з усіма освітніми галузями, визначеними у Державному стандарті початкової освіти, бо природа є одним із найцінніших чинників розумового, патріотичного, трудового, естетичного розвитку особистості дитини.

Навчальний курс «Я досліджую світ», у якому інтегруються 3 або 7 освітніх галузей (відповідно до обраної типової освітньої програми), володіє великими можливостями для розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів. Це зумовлено тим, що його вивчення ґрунтується на безпосередніх дитячих спостереженнях за навколишніми явищами та об'єктами природи, елементарних дослідженнях які проводять учні.

Назва інтегрованого курсу зорієнтовує вчителя на організацію дослідницької діяльності першокласників. Кожному вчителю відомо, що молодші школярі надзвичайно допитливі, а тому дослідницький інтерес молодшого школяра при ознайомленні з багатогранністю навколишнього світу визначається наявністю таких запитань до вчителя, які потребують передусім встановлення причинно-наслідкових зв'язків і розкриття закономірностей. Отже, перед вчителем постає завдання, як зробити так, щоб учні могли шукати відповіді на власні запитання? Як правильно ставити запитання? Чи може учень скерувати власну пізнавальну діяльність самостійно?

Вирішити це завдання можливо за допомогою американської стратегії навчання – Inqui-based learning – навчання-дослідження на основі запитів учнів. Сутність запропонованої стратегії навчання полягає у процесі конструювання молодшими школярами знань на основі формулювання власних запитів та пошуку відповідей на них. Слушною є думка співавторів підручника з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» І. Большакової, яка відзначає, що під час навчання за стратегією Inqui-based learning, учитель не подає учням теоретичну інформацію, а спрямовує роботу таким чином, щоб учень самостійно ставив запитання; проводив дослідження, спостерігав, експериментував; робив висновки; формулював та обговорював власні ідеї, спираючись на наукові факти; розвивав критичне мислення. Під час такого навчання вчитель виступає в ролі фасилітатора, модератора (Большакова, 2018).

Виокремлюють кілька рівнів навчання на основі запитів: *структурований* (вчитель пропонує алгоритм вирішення поставленої проблеми чи ситуації); *закритий* (учню надається питання для дослідження та заохочується самостійний пошук рішень); *відкритий* (самостійне дослідження учня за власним запитом, збирання та аналіз результатів, повідомлення та оцінювання результатів дослідження).

Запитання, що засновуються на запитах поділяються на види: запитання, які спонукають молодших школярів робити висновки на основі отриманої інформації – запитання для висновків; запитання, які спрямовані на те, щоб молодші школярі пояснювали інформацію та розуміли її значення – запитання з інтерпретацією; запитання, які потребують від молодших школярів передачі інформації; запитання, які змушують учнів прогнозувати та перевіряти свої знання – запитання для гіпотез.

Цілком очевидною є думка про те, що запитання, які постають перед учнем початкової школи мають бути важливими і цікавими, а також такими, щоб на них можна було знайти відповідь. Як стверджує тренер НУШ І. Большакова, не всі запитання мають спиратися на факти, деякі запитання мають бути спрямовані на об'єктивні чинники, навчання на основі запитів завжди має починатися з непростой цікавої задачі. З цього виходить, що перед вчителем та учнем постає проблема, вирішити яку необхідно відразу. Якщо діти не знайомі з якоюсь ситуацією, вчитель її детально описує. У більшості випадків вчитель просто розкриває цю проблему дітям, цікаво описуючи її, не коментуючи деталі та не настановлюючи учнів на спосіб вирішення (Большакова, 2018).

На уроках «Я досліджую світ» учні проходять такі етапи дослідження:

1 етап – зацікавлення. Учитель пропонує учням пригадати те, що вони знають у зв'язку із записаною ситуацією і що може допомогти її зрозуміти.

2 етап – запитання. Учні повинні ставити запитання стосовно проблеми і виявити ті, які найкраще підходять для її дослідження і вирішення.

3 етап – знаходження можливих відповідей. Працюючи у групах, учні шукають відповіді на свої запитання, організовують перше дослідження, роблять відкриття, обговорюють результати та обґрунтовують ідеї.

4 етап – постановка нових запитань.

5 етап – знаходження нової інформації. Після відповіді учні можуть подумати про те, чи завжди це відбувається саме таким чином, а якщо ні, які ще запитання, як важливу частину навчання, вибудовують зв'язки з попередніми ідеями.

І. Большакова звертає увагу на те, що навчання, яке базується на запитах учнів, не можливе без комфортного навчального середовища; керівництва та підтримки вчителя; розуміння вчителем рівня можуть бути варіанти.

6 етап – створення. На основі ідеї дослідження учні створюють продукт, презентують його та оцінюють.

7 етап – дискусія, презентація. Учні ставлять запитання, які спонукають до дій, що створюють додаткові запитання або ідеї. Вони цілеспрямовано та критично осмислюють інформацію, цінують та застосовують підготовки дітей; відкритості та спонтанності вчителя.

Розповідаючи про світовий досвід успішних вчителів, Ю.Гайдученко відзначає, що освітнє середовище – це та модель, яка формує у дитині певну поведінку. Якщо педагогічний колектив працює на засадах гуманної педагогіки, в таких школах немає проблем з поведінкою дітей, агресією. На думку Ю.Гайдученка, освітній процес за педагогікою партнерства не може бути однобоким, тобто лише навчальним, тут має застосуватись комплексний підхід до навчання і виховання (Якими можуть ..., 2018).

Вміло використовуючи інструменти педагогіки партнерства, учитель створює таке середовище, у якому учні можуть вільно висловлювати свої думки,

конструктивно обговорювати ідеї один одного, мають право на помилкові дії; середовище, у якому з повагою відносяться до думки інших. Завдання вчителя – підтримати учнів під час самостійного вибору шляху, яким вони підуть для пошуку відповідей на запитання.

На думку Л. Ніколенко, саме партнерська педагогіка орієнтує школу на розвиток цілісної особистості. У цьому контексті проголошується – розбудити, включити до дії внутрішні сили та можливості дитини для досягнення її максимального й повного розвитку. Під час такої взаємодії між учнем та вчителем реалізується ідея рівності (Ніколенко, 2018).

Отже, педагогіка партнерства, за словами Т. Кравчинської, – це напрям педагогіки, що включає собою систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Сучасне навчання і виховання учнів, на думку науковців, вимагає нової педагогічної етики, визначальною рисою якої є взаєморозуміння, взаємоповага та творче співробітництво вчителя та учня. Ця етика утверджує не рольове, а особистісне спіл-

кування (підтримка, співпереживання, утвердження людської гідності, довіра); зумовлює використання особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок, вражень, моделювання життєвих ситуацій; включає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки, самопізнання (Кравчинська, 2017).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, введення нового Державного стандарту початкової освіти змінює зміст і результати навчання, методики викладання. Інноваційний Стандарт передбачає партнерство між учителем і учнями, підтримку дітей, розвиток у них критичного мислення, самоповаги і впевненості в собі. Тому сучасні вчителі початкових класів мусять доброзичливо ставитися до учня як до особистості та позитивно – до його зусиль, навіть якщо ці зусилля поки що не дали бажаного результату. Подальшої наукової розвідки потребує аспект порушеної проблеми, пов'язаний з міждисциплінарними вимірами феномену партнерства.

Список використаної літератури

- Большакова І. Студія онлайн-освіти EdEra. Інтегрований курс «Я досліджую світ». Навчання на основі запитів. URL: <https://edera.gitbooks.io/glossary/6/world.htm>. 2018. (дата звернення: 18.04.2019).
- Інтегрований курс «Я досліджую світ». Навчання на основі запитів. URL: <https://edera.gitbook.io/glossary/metodiki-vikladannya-u-1-klasi/worldiu>. 2018. (дата звернення: 18.04.2019).
- Кравчинська, Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. *Підготовка керівних та педагогічних кадрів для реалізації Концепції Нової української школи*: матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 6 квіт. 2017 р.). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С.85-88.
- Ніколенко, Л. Т. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи. *Методист*. 2018. Т. 6. С.84-92.
- Тараненко С.П. Інтеграція навчальних предметів як засіб формування в учнів початкової школи цілісності сприйняття навколишнього світу. URL: <http://library.ippro.com.ua>. 2017. (дата звернення: 19.04.2019).
- Як висвітлювати освітню реформу. URL: <https://video.detector.media/special-projects/yak-vysvitlyuvaty-osvitnyu-reformu-i46>. 2018. (дата звернення: 19.04.2019).
- Якими можуть бути українські вчителі майбутнього: досвід переможців «Global teacher Prize». URL: <http://lviv1256.com/news/yakymy-mozhut-buty-ukrajinski-vchyteli-majbutnoho-dosvid-peremozhtsiv-global-teacher-prize>. 2018. (дата звернення 18.04.2019).

References

- Bolshakova, I. (2018). *Studiia onlain-osvity EdEra. Intehrovanyi kurs «Ja doslidzhuiu svit». Navchannia na osnovi zapytyv* [Online Education Studio EdEra. Integrated course “I Explore the World”. Learning based on queries.]. Retrieved from <https://edera.gitbooks.io/glossary/6/world.htm>. (last accessed: 18.04.2019). [in Ukrainian].
- Intehrovanyi kurs «Ja doslidzhuiu svit». Navchannia na osnovi zapytyv* [Integrated course “I Explore the World”. Learning based on queries.]. Retrieved from <https://edera.gitbook.io/glossary/metodiki-vikladannya-u-1-klasi/worldiu>. 2018. (last accessed: 18.04.2019) [in Ukrainian].
- Kravchynska, T.S. (2017, April). Pedahohika partnerstva – osnovni idei, pryntsyipy ta sutnist [The Pedagogy of Partnership – the main ideas, the principles and the essence]. *Proceedings of scientific-practical conference «Pidhotovka kerivnykh ta pedahohichnykh kadriv dl realizatsii Kontseptsii Novoi ukrainskoi shkoly»* (pp.85–88). Kharkiv: Kharkivska akademiia nepererвної osvity. [in Ukrainian].
- Nikolenko, L.T. (2018). Pedahohika partnerstva yak umova realizatsii zavdan rozvytku osobystosti dytyny u konteksti Novoi ukrainskoi shkoly [The Pedagogy of Partnership as a condition for realizing the tasks of developing a child's personality in the context of the New Ukrainian School]. *Metodyst*, 6, 84–92. [in Ukrainian].
- Yak vysvitlyuvaty osvitiu reformu [How to highlight the educational reform]. Retrieved from <https://video.detector.media/special-projects/yak-vysvitlyuvaty-osvitnyu-reformu-i46>. 2018. (last accessed: 19.04.2019) [in Ukrainian].
- Yakymy mozhut buty ukrainski vchyteli maibutnoho: dosvid peremozhtsiv «Global teacher Prize» [What might be the Ukrainian teachers of the future: the experience of the winners of «Global teacher Prize»]. Retrieved from <http://lviv1256.com/news/yakymy-mozhut-buty-ukrajinski-vchyteli-majbutnoho-dosvid-peremozhtsiv-global-teacher-prize>. 2018. (last accessed 18.04.2019) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.04.2019 р.

Стаття прийнята до друку 29.04.2019 р.

Епишина Марина

кандидат педагогических наук, старший преподаватель
кафедра дошкольного и начального образования
Учебно-научный институт педагогики и психологи

ГУ «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко»
м.Старобельск, Украина

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНТЕГРИРОВАННОГО КУРСА «Я ИССЛЕДУЮ МИР» В НОВОЙ УКРАИНСКОЙ ШКОЛЕ В КОНТЕКСТЕ ПЕДАГОГИКИ ПАРТНЕРСТВА

Аннотация. Цель статьи: раскрыть особенности преподавания интегрированного курса «Я исследую

мир» в Новій українській школі в контексті педагогіки партнерства. Використані методи дослідження: теоретическіе – системний аналіз педагогічної, методическої, учебно-методическої літератури і програмно-методическіх матеріалів; обробка і аналіз наукових публікацій по вибраній нами проблематикі; систематизація і обобщення інформації; емпірическіе методи - изучение документації. В статті доказана актуальність реформи початкового освіти, подан аналіз останніх джерел по даній проблемі, визначені цілі, задачі і методи дослідження. Інтегрований курс «Я досліджую світ» сприяє активізації пізнавальних і дослідницьких інтересів молодшого школяра. Представлена стратегія навчання Inquiri-based learning – навчання-дослідження на основі запитів учасників, яка є основоположною в процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Розкрито сутність даної стратегії, визначені особливості запитів, їх види і етапи дослідження, які є основними в процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Визначено, що педагогіка партнерства є напрямком педагогіки, зв'язаний з системою методів і прийомів виховання і навчання на принципах гуманізму і творческого підходу к розвитку особистості. Визначені роль сучасного вчителя в контексті побудови його партнерських відносин з учнями, досліджені особливості співпраці вчителя і учня на уроках «Я досліджую світ», розкриті умови, при яких можлива організація педагогіческого партнерства.

Ключеві слова: реформа; інтегрований курс; початкова школа; педагогіка партнерства; взаємодія.

Yepikhina Maryna

Candidate of Pedagogic Sciences, Senior Lecturer
Preschool and Primary Education Department
Educational and Research Institute of Pedagogy and Psychology
State University «Luhansk Taras Shevchenko National University»
Starobilsk, Ukraine

FEATURES OF STUDYING THE INTEGRATED COURSE «I EXPLORE THE WORLD» IN THE NEW UKRAINIAN SCHOOL IN THE CONTEXT OF THE PEDAGOGY OF PARTNERSHIP

Abstract. The article shows the relevance of the reform of primary education; it is determined that the New Ukrainian School is a key reform whose goal is to create a school that is comfortable for learning, which will give students not only knowledge but also the ability to use them. The author provided an analysis of the latest sources of the problem, defined the purpose, tasks and methods of research. The study found that the main innovation of the New Ukrainian School is the emergence of an integrated course «I Explore the World». It is established that this course covers the system of knowledge about nature and society, value orientations in different spheres of life, ways of research activities. The author proves that the integrated course «I Explore the World» activates the cognitive and research interest of the junior pupil. The Inquiri-based learning strategy is described – learning-based research based on the students' inquiries, which is leading in the study of the integrated course «I Explore the World». It is determined that the basis of this strategy is the intensification of curiosity of junior pupils, which affects the development of student behaviour. The significance and content of this strategy are determined, peculiarities of the queries (structured, closed, open), their types (questions for conclusions, interpretation questions, questions requiring information transfer, questions for hypotheses) and stages of research (interest, questions, finding possible answers, setting new questions, finding new information, creating, discussing, presenting), which are key in the process of studying the integrated course «I Explore the World». The author draws attention to the fact that learning based on the demands of students is not possible without a comfortable learning environment; leadership and teacher support; understanding of the level of children's education by the teacher; openness and spontaneity of the teacher. It is determined that the Pedagogy of Partnership is the direction of pedagogy, which includes a system of devices and methods of education and training on the basis of humanism and creative approach to the development of personality. The role of a modern teacher in the context of building his partner relationships with students is outlined. The peculiarities of cooperation between the teacher and the pupil in the lessons «I Explore the World» are explored, the conditions under which the organization of the pedagogical partnership is possible.

Key words: reform; integrated course; elementary school; pedagogy of partnership; interaction.